

BBABAC – Bacheloroppgave 2023 Vår

Bacheloroppgave

Skape trygghet i samtale med barn i barneverntjenesten

Universitetet
i Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i barnevern

Universitetet i Stavanger - 17.mars 2023

Kandidatnummer: 6037

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	3
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	4
1.2 Problemstilling og avgrensninger.....	5
1.3 Begrepsavklaringer.....	6
1.3.1 Barn.....	6
1.3.2 Relasjon.....	6
1.3.3 Barnevernsarbeider.....	6
1.3.4 Barneverntjenesten.....	6
1.4 Formålet med oppgaven.....	7
2.0 Teoretisk forståelsesramme	7
2.1 Barnets rettigheter.....	7
2.2 Relasjonens betydning i barnesamtaler.....	8
2.3 Kommunikasjon i samtaler med barn.....	9
2.4 Den Dialogiske Samtalemotoden (DCM).....	10
2.5 Axel Honneths Anerkjennelsesteori.....	12
3.0 Metode	13
3.1 Valg av metode.....	13
3.2 Litteraturstudie som forskningsmetode.....	14
3.3 Datainnsamling.....	15
3.4 Inklusjon- og eksklusjonskriterier.....	15
3.5 Kildekritikk.....	17
4.0 Presentasjon av forskningsartikler	18
4.1 Artikkel 1.....	19
4.2 Artikkel 2.....	19
4.3 Artikkel 3.....	20
4.4 Sentrale funn i artiklene.....	20
5.0 Drøfting	21
5.1 Betydningen av relasjon i samtalen.....	21
5.2 Trygghet i samtalen.....	22
5.2.1 Anerkjennelse av barnet.....	24
5.2.2 Likeverd i dialogen.....	25
5.2.3 Når barnevernsarbeideren bruker seg selv i samtalen.....	26
6.0 Avslutning	27
Litteraturliste	28

Antall ord i besvarelsen: 9951

1 Innledning

Denne bacheloroppgaven handler om hvordan man skaper trygghet i samtale med barn i barnevernstjenesten. «Han pratet med meg og ikke til meg – det er en stor forskjell» (sitat fra en ungdom; sitert i Barne – og likestillingdepartementet, 2009, s. 20).

På slutten av 1900-tallet skjedde det en endring om hvilke tanker man hadde i forståelsen av barn og barndom. Barnesynet endret seg ved at barnet ble betraktet som et individ som kunne delta og handle i kraft av egen utvikling (Aas, 2013). Barnesamtalen i barnevernstjenesten har endret seg i takt med utviklingen, der det nå er fokus på at barn skal kunne medvirke i egen saksbehandling (Gamst, 2017, s.41). I NOU 2016: 16 går det fram at barn skal ha rett og krav på å vokse opp med trygghet, kjærlighet og forståelse, og at dette bør være det verdimeslige utgangspunktet for den omsorgen og tryggheten som barnevernsfeltet skal gi (s. 53).

I 2020 kom det en rapport som viste at barnevernet bare hadde gjennomført samtaler med 60% av barna knyttet til 1123 undersøkelsessaker. Tallene var beregnet på barn mellom 0-7 år. Rapporten oppgav at tallet var noe høyere for barn som var eldre enn seks år (Havnen et al.,; Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 160). Det fremgår av rapporten at barnevernsarbeidere opplevde usikkert knyttet til egen kompetansen i å snakke med barn. Samtidig ble også vanskelighetene for hvordan en samtale skulle gjennomføres og tilrettelegges trukket frem som en årsak (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 161).

Barne-og familiedepartementet viser til i samme rapport, «Barn og foreldres medvirkning i barnevernets undersøkelsesarbeid», at barnevernstjenesten ikke dokumenterte forberedelsene som ble gjort i forkant av samtalen med barn, og at det ikke var noen dokumentasjon på formålet med samtalen. For at barnets medvirkning skal kunne styrkes vil det være viktig at barnets synspunkter og den informasjonen som gis og mottas blir grundig dokumentert (Barne-og familiedepartementet, 2022, s. 15-16).

Barneombudet publiserte i 2021 rapporten:, «Barnerettighetsvurderinger og barn og unges medvirkning generelt på alle rettsområder». I samarbeid med en gruppe ungdommer i alderen 15-19 år settes det fokus på hvordan myndighetene og det kommunale kan opptre i møte med

barn. Det vises til viktigheten av å innhente barnets syn gjennom medvirkning og deltagelse. Videre går det frem at barna ønsker å bli tatt på alvor i samtaler og møter med det offentlige. Ungdommene i rapporten sier at holdningene til voksne kan være en utfordring i samtaler, og at dette kan føre til mangel på respekt overfor barn og unge. Følelsen av å ikke bli tatt på alvor vanskeliggjør møte med det offentlige (Barne-og familiedepartementet, 2022, s. 16).

1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA

Bakgrunnen for valget av tema er knyttet til min nysgjerrighet og interesse for hvordan samtalen med barn praktiseres i barneverntjenesten, og hvilke elementer som gjør seg gjeldende i samtalen mellom barn og barnevernsarbeider for at barnet skal bli ivaretatt og føle trygghet.

Gjennom studieløpet har jeg utviklet interesse for hvorfor noen barnevernsarbeidere klarer å skape trygge samtaler, mens andre finner dette mer utfordrende. I løpet av studietiden har jeg vært i praksis i barneverntjenesten. Her fikk jeg tidlig være med ansatte i barneverntjenesten som gjennomførte samtaler med barn. Her erfarte jeg at barnevernsarbeiderne gjennomførte samtaler med barn på ulike måter og hadde forskjellige fremgangsmåter i samtalen. I etterkant av barnesamtalene fikk jeg ved noen anledninger muligheten til å snakke med barnet å spørre om hvordan de hadde opplevd samtalen. Noen barn sa at samtalen var fin og at de fikk uttrykt seg på en god måte. Andre var negative og opplevde samtalen som et angrep på dem selv. Praten med barn i etterkant gjorde meg mer nysgjerrig på hva som var grunnene til at barnet opplevde samtalen som god. Videre har jeg reflektert over hva barnevernsarbeiderne gjør for å skape trygghet i samtalen med barn, som bidrar til at barnet sitter igjen med en god følelse etterpå.

Mine erfaringer og opplevelser i samtaler med barn og unge i barneverntjenesten bidro til at jeg ønsket å belyse mitt valgte tema i denne oppgaven. I neste kapittel vil jeg redegjøre for oppgavens problemstilling.

1.2 PROBLEMSTILLING OG AVGRENSNINGER

Med bakgrunn og utgangspunkt i valg av tema vil jeg studere hvordan samtalen mellom barn og barnevernsarbeideren i barneverntjenesten foregår med tanke på hvordan barnevernsarbeideren skaper trygghet overfor barnet. Jeg utforsker problemstillingen ved å se på ulike tilnærminger innenfor det relasjonelle aspektet knyttet opp mot samtalen mellom barn og barnevernsarbeideren. Relasjonens betydning og kontaktetableringen vil være sentrale innenfor mitt fokus på relasjonsbegrepet, samt hvordan barnevernsarbeideren innehar relasjonskompetansen i samtaler med barn. Med relasjonsperspektivet som grunnlag, ønsker jeg å utforske hvordan kommunikasjon og dialog kan fremme trygghet og likeverd i samtale med barnet. Barnevernsarbeiderens perspektiv vil også være sentralt i forhold til hvordan barnevernsarbeideren opptrer, og på hvilken måte barnets perspektiv blir tatt hensyn til.

Problemstillingen min blir derfor følgende:

Hvordan kan en barnevernsarbeider skape trygghet i samtale med barn i barneverntjenesten?

Av Prop. 133 L (2020-2021) går det frem at barnet skal få muligheten til å forklare seg på en mest mulig fri måte når barnet er i samtaler med barneverntjenesten. Gamst (2017) tar opp hvordan barnevernsfaglige i barnevernet har en unik mulighet til å kunne motta informasjon og kunnskap om barnets beskrivelser, og hvordan barnet opplever hverdagen og egen situasjon (s. 42). Gjennom samtaler vil barnet ha anledning til å opplyse rundt egen sak, samt at den barnevernsfaglige får styrket kjennskapen til barnet og situasjonen (Gamst, 2017, s. 42). I samtaler med barn i barneverntjenesten vil det være behov for profesjonelle som trygger barnet gjennom innlevelsessevne, samtidig som det utvises gode kunnskaper om hvordan barn utvikler seg. Den barnevernsfaglige og barnet utvikler et eget meningsinnhold når relasjonen og dialogen skapes i samtalen dem imellom (Langballe et al., 2010, s. 25).

Jeg har derfor valgt å se nærmere på hvordan barnevernsarbeideren kan skape trygghet ved å etablere relasjon i samtaler med barn knyttet til barneverntjenesten. Med den relasjonelle

tilnærmingen vil jeg fokusere på hvordan Den Dialogiske Samtalemotoden kan være et verktøy for barnevernsarbeideren i samtale med barn.

1.3 BEGREPSAVKLARINGER

Jeg ønsker å gå nærmere inn på:

1.3.1 Barn

Barnevernslovens virkeområde gjelder for barn som er under 18 år (Barnevernsloven, 2021, § 1-2, 1.ledd). Barnet skal i samtaler med barneverntjenesten få anledning til fritt å kunne uttale seg gjennom å fremme egne meninger og synspunkter jf, barnevernslovens § 1-4. Denne bacheloroppgaven vil ta utgangspunkt i lovens rammer når det gjelder barnets alder og rettigheter i møte med barneverntjenesten.

1.3.2 Relasjon

En god relasjon skaper trygghet og gjør det enklere å kunne forstå hverandre. Relasjoner skaper prosesser som gjør at det dannes trygghet, tillit, tilknytning og troverdighet. Relasjonen påvirker hvordan forholdet og dynamikken mellom barn og ansatte i barneverntjenesten utvikler seg over tid (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 27).

1.3.3 Barnevernsarbeider

Litteraturen jeg har valgt å bruke i oppgaven omtaler den profesjonelle som er i samtale med barn for blant annet; barnevernsarbeider, saksbehandler og miljøterapeut. Jeg velger å bruke betegnelsen «barnevernsarbeider» når jeg omtaler de som arbeider i barneverntjenesten, da ordet «barnevernsarbeider» gir en bredere ramme for hvem som kan samtale med barn. I barneverntjenesten kan det arbeide ulike profesjoner med forskjellig bakgrunn med helse-og sosialfaglig kompetanse (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 40-41).

1.3.4 Barneverntjenesten

Barneverntjenestens ansvarsområde er regulert i lov av 18.juni 2021 om barnevernstjenester.

«Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse» (Barnevernsloven, § 1-1. 1.ledd). Denne paragrafen er direkte knyttet opp mot problemstillingen i oppgaven.

1.4 FORMÅLET MED OPPGAVEN

Formålet med denne bacheloroppgaven er å frembringe mer kunnskap innen «samtale med barn i barneverntjenesten». Jeg ønsker at oppgaven skal kunne gi meg mer kunnskap og innsikt i hvordan barnevernsarbeidere evner å skape trygghet i samtale med barn. Gjennom å orientere meg i litteratur, metodevalg, relevant forskning og teori ønsker jeg å komme frem til resultater som skal drøftes senere i oppgaven (Thidemann, 2019, s. 19).

2.0 Teoretisk forståelsesramme

I dette kapittelet gir jeg en fremstilling av den faglige teorien som ligger til grunn i oppgaven. Jeg redegjør for emner knyttet opp mot problemstillingen. Dette gir oppgaven et teoretisk rammeverk og danner grunnlaget for drøftingen senere i besvarelsen.

2.1 BARNETS RETTIGHETER

Barn har særkilte menneskerettighetsvern gjennom at individuelle, formelle og juridiske rettigheter skal ivaretas. FNs barnekonvensjon ble vedtatt i 1989 og omfatter barn i alderen 0-18 år. Grunnlaget for barnekonvensjonens oppbygging er «provision», «protection» og «participation» (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 50). I 1991 ble barnekonvensjonen ratifisert i Norge, og deretter i 2003 tatt inn i den norske lovgivningen. Dette førte til at barnekonvensjonen fikk større oppmerksomhet fra blant annet domstolene, som bidro til at barns menneskerettighetsvern ble veklagt i betydelig større grad enn tidligere (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 50).

FNs barnekonvensjon har et tydelig barneperspektiv som ligger til grunn når barnevernsloven skal anvendes i saker som omhandler barn jf, §§ 1-3 og 1-4. Ved bruk og anvendelse av barnevernsloven har fagpersoner og ansatte i barneverntjenesten plikt til å gi barn anledning til å kunne fremstå som aktør i egen sak. Dette betyr at barnet skal kunne ha muligheten til å uttale seg, gjennom å fremme sine ytringer og synspunkter i saker og beslutninger som angår

deres liv (Gamst, 2017, s. 30-31). I det følgende vil jeg trekke frem deler av artikkel 3 og 12 i barnekonvensjonen som har betydning og direkte relevans knyttet til problemstillingen i denne oppgaven.

I Lov 21.mai 1999 nr 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven – mrl), vedlegg 8: FNs konvensjon om barn rettigheter av 20.nov 1989 (BK) art. 3. går det tydelig frem at «alle handlinger som berører barn» uavhengig om handlingene foretas av offentlige eller private organer «skal barnets beste være et grunnleggende hensyn» jf barnevernslovens § 1-3. Videre fremhever barnekonvensjonen artikkel 12 hvordan barn skal sikres egne rettigheter gjennom «barnets rett til å bli hørt», «i alle forhold som vedrører barnet» gjennom å «tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet» jf barnevernslovens § 1-4 (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 51).

2.2 RELASJONENS BETYDNING I BARNESAMTALER

Røkenes & Hanssen (2012) fremmer hvordan «en dyktig fagperson møter hele mennesket» (s. 18). Det betyr at en barnevernsarbeider skal kunne samhandle med barn slik at barnet får en opplevelse av tillit, trygghet og annerkjennelse. På denne måten kan samhandlingen og relasjonen gi barnet opplevelsen av å bli lyttet til og informert. Dette øker sannsynligheten for medvirkning og deltakelse i interaksjonen. Med «Bærende relasjoner» peker Røkenes & Hanssen, (2012, s. 19) på at barnevernsarbeideren skal være en som barnet kan stole på, være trygg overfor og kunne støtte seg til. Relasjonen i denne sammenheng skal kunne forstås som «bærende» i form av at barnet opplever en forandring eller utvikling, samtidig som relasjonen fungerer som en trygghet og hjelp ved at den er etablert (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 18-19). Gode samarbeidsallianser blir dannet med utgangspunkt i gode relasjoner. Det handler i så måte om barnevernsarbeiderens evne til å kunne forstå og lytte i samtaler med barn. Betydningen av en god relasjon vil gjøre at barnevernsarbeideren kommer i posisjon til å hjelpe og motivere barnet i positiv retning (Eide & Eide, 2004, s. 125).

Relasjonskompetansen er en viktig del av den totale yrkeskompetansen som en barnevernsarbeider må tilegne seg. Det handler om å forstå andre mennesker som en møter i yrkessammenheng på en tillitsfull og god måte. For å kunne utøve god relasjonskompetanse er det viktig at barnevernsarbeideren er trygg på seg selv, for på denne måten skal kunne

legge til rette for å invitere barnet inn i samhandlingen. Dette oppstår ved at relasjoner etableres og det utvikles god kommunikasjon mellom partene i samtalen (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 9-11). Forskning peker på at tillitsfulle og trygge relasjoner mellom sosialarbeidere og barn betyr mer enn selve metodene som benyttes i samhandlingen (Tjersland et al., 2013, s. 124-125). Det handler om aktivt nærvær og tilstedeværelse i øyeblikket når en samtaler med barn. Inntoningen er det første steget når en skal etablere en relasjon. Det vil si at barnevernsarbeideren innstiller seg på hvem barnet er og hva samtalen skal handle om. Relasjonskompetansen innebærer også at man har evne til å kunne leve seg inn i hvordan barnet opplever situasjonen. Det handler ikke alltid om ord eller uttrykk, men om barnevernsarbeiderens evne til å fange opp stemningen og se hva som ligger bak ordene som barnet uttrykker (Tjersland et al., 2013, s. 127-128).

2.3 KOMMUNIKASJON I SAMTALER MED BARN

Kommunikasjon kan defineres som «å gjøre felles» (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 41). Begrepet favner bredt og inneholder et relasjonelt aspekt, samtidig som det å kommunisere også har et innholdsaspekt (Kvello, 2021, s. 102). I samtalen med barn kan fortolkninger og signaliseringer av det nonverbale ofte komme til uttrykk. Ytringer og budskap i samtaler formidles ofte i en nonverbal form, som igjen utgjør hele 60-65% av meningsinnholdet i selve kommunikasjonen (Kvello, 2021, s. 106). Nonverbal kommunikasjon består av fysisk nærhet, blikk kontakt, stemmeleie i form av volum og kvalitet (Andersen et al., 1987; Kvello, 2021, s. 106).

Når barnevernsarbeideren og barnet kommuniserer, etableres det en dialog. Dialogen kan betegnes som «en felles konstruksjon» (Gamst, 2017, s. 58). Det vil si at interaksjonen i samtalen handler om å dele informasjon, samt å forstå hva som ligger i informasjonen som blir meddelt (Gamst, 2017, s. 58). Røkenes & Hanssen (2012) beskriver dialogen som et intersubjektivt møte, der profesjonelle og klienter sammen skaper et felles grunnlag for forståelse og mening (s. 49). For barnevernsarbeideren handler det om å legge til rette for den dialogiske interaksjonen i samtalen med barnet. Det er dialogen og relasjonen som utgjør kvaliteten i selve samtalen. Intersubjektiviteten og dialogen mellom barnevernsarbeideren og barnet er sterkt knyttet til hvilke språk man bruker i kommunikasjonen med barnet i samtalen (Gamst, 2017, s. 58).

2.4 DEN DIALOGISKE SAMTALEMETODEN (DCM)

Den Dialogiske Samtalemotoden (DCM) ble utviklet i perioden 1986-2002 gjennom studier av det som den gang ble kalt «dommeravhør». Kombinasjonen mellom forskning på samtaler med barn i praksis, der fagpersoner har bidratt med ekspertise og samarbeid fra ulike fagfelt, er samtalemotoden videreutviklet og tilpasset ulike samtalesituasjoner. I samarbeid mellom forsknings- og kompetanseutviklingsprosjektet «Den vanskelige samtalen. Barneperspektiv på barnevernarbeid. Kunnskapsbasert praksis og handlingskompetanse» har barnevernsarbeidere vært med og bidratt til at metoden er tilpasset retningslinjene og kravene for samtaler med barn i barnevernet (Gamst, 2017, s. 18-19). Gamst (2017) trekker frem at metoden har flere likhetstrekk med andre samtalemotoder, både nasjonalt og internasjonalt. Videre peker Gamst (2017) på hvordan metoden skiller seg ut fra andre motoder ved at lovpålagte formelle krav og barnefaglige aspekter bidrar til en bevisstgjøring i dialogen, sammen med ferdigheter og holdninger (Gamst, 2017, s. 20).

Hensikten med DCM er å sikre kvaliteten i profesjonelle samtaler med barn, slik at barnet blir hørt og forstått (Gamst, 2017, s. 18). Metoden er målrettet og strukturert, der kommunikasjonen og relasjonen med barnet står i fokus (Gamst, 2017, s. 37). Samtalemotoden bygger på at barnet skal få muligheten til å bearbeide egne følelser og erfaringer, der den profesjonelle støtter barnet ved å bruke kommunikative ferdigheter som empati og evnen til å lytte (Langballe et al., 2010, s. 34). For at barnet skal føle trygghet i samtalen, kjenne på følelsen av å bli forstått og forstår hensikten med hvorfor samtalen blir gjennomført, er det sentralt i DCM at den profesjonelle og barnet har en oppfatning av likeverd i samtalen (Langballe et al., 2010, s. 35).

Gamst (2017) sier at «kontakt er inngangsbilletten til barnets verden» (Gamst, 2017, s. 198). I samtale med barn er det en forutsetning om at det må foreligge god kjemi og kontakt mellom barnevernsarbeideren og barnet i kontaktetableringsfasen. Det handler om å skape trygghet i samtalen, slik at barnet føler seg komfortabel nok til å kunne fortelle om vanskelige opplevelser eller situasjoner (Gamst, 2017, s. 198). Kinge (2006) trekker frem hvordan kontaktetableringsfasen har til hensikt å skape forutsigbare rammer, der trygge relasjoner etableres gjennom å bruke tid for å skape fortrolighet og trygge rammer i samtalesituasjonen

(Kinge, 2006, s. 195). Øvreeide (2009) viser til viktigheten av å se barnet i kontaktfasen, der barnevernsarbeideren trekker oppmerksomheten mot noe som barnet er opptatt av (Øvreeide, 2009, s. 224). Når barnevernsarbeideren bemerker sider ved barnet som barnet selv er opptatt av, gis det rom og anledning for at barnet reagerer positivt og dermed blir engasjert i starten av samtalen (Øvreeide, 2009, s. 224). For at barnevernsarbeideren skal kunne oppnå en god kontaktetablering vil det være viktig at fokuset er på barnet, der det gjerne innledes med nøytrale temaer, slik at barnet opplever ro og trygghet (Gamst, 2017, s. 199). Gamst (2017) trekker frem kriterier for når god kontakt er dannet, der barnet uttrykker seg mest mulig fritt og viser til blikkkontakt, gjennom personlige ytringer i samtalen (Gamst, 2017, s. 200).

Barneverntjenesten har i samtaler med barn et informasjonsbehov knyttet til hvordan barnet opplever egen situasjon (Gamst, 2017, s. 130). I Den Dialogiske Samtalemotoden kan man si at den frie forklaringen til barnet utgjør selve kjernen i hvordan man legger til rette metodisk for at barnet skal fortelle fritt (Gamst, 2017, s. 242). Det handler om hvordan barn skal gis mulighet til å fortelle fritt omkring egne opplevelser og tanker (Langballe, et al., 2010, s. 71). Når barnet forteller fritt er det av stor betydning at barnevernsarbeideren møter barnet med anerkjennelse og evner å ta inn barnets perspektiv i samtalen (Gamst, 2017, s. 243). Barnets følelser og hvordan barnet oppfatter egen situasjon blir viktig å fange opp for barnevernsarbeideren, derfor vil den empatiske tilnærmingen til barnevernsarbeideren være sentral (Gamst, 2017, s. 243). Empati handler om å kunne møte barnet på en anerkjennende og positiv måte, der væremåter som lytting, aksept, toleranse og forståelse vil være av stor betydning for barnet i egen forklaring, da barnet søker trygge barnevernsarbeidere som innehar slike egenskaper (Gamst, 2017, s. 243).

Et styrket barneperspektiv er et grunnleggende element i DCM. Det handler om hvordan barnevernsarbeideren evner å ta barnet på alvor gjennom å innta «innenfraperspektivet» (Gamst, 2017, s. 144). Ett slik perspektiv vil si at barnevernsarbeideren tilegner seg forståelse hos barnet ved å sette seg inn i barnets verden gjennom å betrakte barnet som ett selvstendig individ med egne følelser og vurderinger (Gamst, 2017, s. 144). Langballe et al., (2010) peker på forskning som tilsier at barneperspektivet kan knyttes til relasjonen som etableres i samtalen med barn, og at det handler om å finne ett symmetrisk forhold i relasjonen. Dette vil kunne føre til at barnet opplever at samtalen med barnevernsarbeideren har en likevekt, som igjen øker barnets pålitelighet i informasjonen som meddeles (Langballe et al., 2010, s. 27). Barnevernsarbeidere tar utgangspunkt i generelle erfaringer og kunnskap i samtale med barn

ut fra hva som er erfart tidligere (Kvello, 2021, s. 41). For å kunne sette seg inn i situasjonen til barnet, vil det være viktig for barnevernsarbeideren å kunne akseptere at en ikke besitter den samme erfaringen og forståelsen som barnet selv (Gamst, 2017, s. 145).

2.5 AXEL HONNETHS ANERKJENNELSESTEORI

Honneth (2008) beskriver mønstrene i den intersubjektive anerkjennelsen med kjærlighet, rett og solidaritet (Honneth, 2008, s. 101).

Kjærligheten skaper rammene for gjensidig anerkjennelse mellom individer, der det oppstår en kjærlig hengivenhet når begge individene forstår at de er avhengige av hverandre i forhold til egne behov (Honneth, 2008, s. 104). Kjærlighet oppstår i nære relasjoner og erfares gjennom at barn og unge mottar omsorg som øker deres selvbilde som skaper tillit og bånd til omsorgsgiver. For barnevernsarbeidere som arbeider med barn og unge i barneverntjenesten vil det være avgjørende i møte med barn og unge at det utvises en omsorg i form av å bry seg, ta del i barnas verden, både gjennom samvær og samtaler (Mevik & Juul, 2019, s. 217).

Honneth (2008) sier at ordet «rett» kan forstås gjennom at vi betrakter oss selv som rettighetsinnhavere, for på denne måte å erkjenne at vi har forpliktelser overfor hverandre som aktører i fellesskapet (Honneth, 2008, s. 117). I samtaler og møter med barn og unge er det viktig at barnevernsarbeidere legger til rette for at barns rettigheter blir tatt i betraktning. Dette kan gjøres ved at barn og unge får anledning til å medvirke i egen sak, og får den informasjonen som de har krav på (Mevik & Juul, 2019, s. 218).

Solidaritet handler om hvordan mennesker verdsetter hverandre gjennom samhørighet og samhold, der det er gjensidighet i relasjonen (Honneth, 2008, s. 133). Det handler om hvordan menneskene i den sosiale relasjonen tenker at den andre har noe å bidra med. Innenfor solidaritetsbegrepet handler det om å vise respekt når det kommer til andres kompetanse, holdninger og egenskaper (Mevik & Juul, 2019, s. 218). For barn og unge handler det om å føle seg verdifull og likeverdig i relasjonen. Dette skapes gjennom å bli anerkjent for å være akkurat den vi er, og få muligheten til å delta og medvirke (Mevik & Juul, 2019, s. 219).

3.0 Metode

I det følgende gjør jeg rede for den metodiske fremgangsmåten. Jeg trekker frem avveininger i forhold til valget av metode. Videre belyser jeg innsamling av data og kriterier. Jeg har også et kritisk blikk på studiens relevans og troverdighet.

3.1 VALG AV METODE

I denne oppgaven vil jeg benytte meg av litteraturstudie som forskningsmetode. Thidemann (2019) trekker frem at litteraturstudie baserer seg på skriftlige kilder, der en samler litteratur og kunnskap på en systematisk måte. Ved innsamling av litteratur innebærer det at man foretar en grundig og kritisk gjennomgang av litteraturen, slik at man til slutt skal kunne sammenfalle resultatene av det man har funnet ut (Magnus & Bakketeig, 2000; Thidemann, 2019, s. 77). Thidemann (2019) viser til at ved å anvende litteraturstudie er det å sette seg inn i metodene som blir benyttet i forskningsartiklene sentralt. Litteraturstudie baserer seg på innsamling av data som er publisert eller innhentet av andre. Dette kalles sekundærdata, og vil være data som er samlet inn gjennom tidsskrifter, bøker og databaser (Thidemann, 2019, s. 75.)

«En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap» (Aubert, 1985, s. 196; sitert i Dalland, 2017, s. 227).

Metode er en fremgangsmåte der en systematisk samler inn kunnskap og informasjon på en oversiktlig og nøyaktig måte. Nøyaktigheten er viktig for at andre skal kunne forstå fremgangsmåten og hva som er tenkt (Thidemann, 2019, s. 74). Metoden viser vei i oppgaven og gir en retning for hvordan en bør gå frem for å tilegne seg kunnskap som kan etterprøves (Dalland, 2017, s. 51). Valget omkring hvilken metode som skal velges ut baserer seg på hva en tenker er den beste måten å belyse problemstillingen i oppgaven (Dalland, 2017, s. 51). Gjennom dette skal det være mulig for andre å komme frem til samme svar eller konklusjon med å etterprøve metodebeskrivelsen som er foretatt (Thidemann, 2019, s. 74). Dalland (2017) beskriver metoden som et «redskapet i en undersøkelse» (Dalland, 2017, s. 54). Valg av metode kan knyttes til spørsmål eller utfordringer som skal besvares i oppgaven. Det fordrer at det tas valg og at disse valgene gir refleksjoner som gir gjennomtenkte overveielser i fremgangsmåten (Dalland, 2017, s. 54).

Valget av metode styres ofte av hvilken problemstilling som er valgt for oppgaven. I valg av metode er det også andre hensyn og momenter som gjør seg gjeldene, da tidsaspektet og

varigheten må sees opp mot kapasiteten som er til rådighet. (Dalland, 2017, s. 195). Når metode skal anvendes, enten det er orientert mot en kvalitativ eller kvantitativ metode, stilles det noen krav. Resultatene skal være i samsvar med virkeligheten, der dataene som benyttes skal brukes nøyaktig, slik at dataene kan kontrolleres (Dalland, 2017, s. 56).

Når en skal velge metode kan en bruke kvantitativ metode. Ved å benytte seg av kvantitativ metode kan en fremskaffe data som gir målbare beregninger, slik at undersøkelsen baserer seg på tall og målinger. Kvantitativ metode gir muligheter i form av å tallfeste det som ønskes undersøkt (Dalland, 2017, s. 52). Dalland (2017) viser også til kvalitativ metode, som er det motsatte av kvantitativ metode. Kvalitativ metode bygger mer på det særegne, der det handler om å gå i dybden med fokus det helhetlige og se sammenhenger som kan handle om deltakere eller forståelse for noe (Dalland, 2017, s. 52-53). Litteraturstudie som metode baserer seg på innhenting av eksisterende data som forskning, fagkunnskap og teori (Dalland, 2017, s. 207). Det er en studie der en samler og systematisere kunnskap fra skriftlige kilder (Thidemann, 2019, s. 77). Jeg har valgt å bruke litteraturstudie som forskningsmetode i denne oppgaven. I det følgende vil jeg gå nærmere inn på valget av litteraturstudie som metode i oppgaven.

3.2 LITTERATURSTUDIE SOM FORSKNINGSMETODE

Grunnen til at jeg har valgt litteraturstudium er på bakgrunn av tiden jeg har til rådighet, samt tilgangen som metoden gir av kunnskap og forskning som omhandler problemstillingen for oppgaven. Som nevnt i kapittel 3.1 er det flere metoder som kan anvendes. Jeg kunne ha valgt kvalitativ metode, der jeg kunne foretatt intervjuer og observasjoner som grunnlag for oppgaven. Dette kunne ha ført til interessante funn, der tilnærmingen ville vært en annen når en sammenligner med litteraturstudie. Jeg ser at det kan være utfordrende å anvende kvalitativ metode i denne oppgaven. Dette fordi resultatet kunne blitt for snevert, og dermed ikke fått frem nyansene i problemstillingen.

Kvantitativ metode er som nevnt tallfestet og baserer seg på tall og data (Dalland, 2017, s. 52). I denne oppgaven kunne det ha vært interessant å sett på data i form av tall og analyser, der for eksempel spørreundersøkelser dannet grunnlaget for å belyse problemstillingen. Jeg kunne dermed fått ett bredt kunnskapsgrunnlag basert på databeregninger som kunne gitt meg en god oversikt. Problemstillingen min tar opp spørsmålet knyttet til hvordan skape «trygghet» i samtale med barn i barneverntjenesten.

Ved valget av litteraturstudie i denne oppgaven ønsker jeg å frembringe kunnskap og erfaringer fra individer, som kommer med egne tanker og opplevelser knyttet direkte til det som problemstillingen etterspør. Det er flere artikler og forskning som bygger på hvordan man kan skape trygghet i samtaler og møter med barn, og jeg tenker at litteraturstudie kan være med å peke på flere nyanser og tilnærminger knyttet til problemstillingen.

3.3 DATAINNSAMLING

Innsamlingen av data ble gjort gjennom søk i databasen «Oria». Søkene ble foretatt i tidsperioden 5. januar 2023 til 3. februar 2023. Søkene ble gjort med utgangspunkt i vitenskapelige artikler som var fagfellevurdert. Problemstillingen min har en barnevernsfaglig kontekst, derfor var det viktig at artiklene baserte seg på barneverntjenesten i Norge. I søkeprosessen har jeg søkt i portalene Idunn og Google Scholar, men fant Oria mest anvendelig å bruke, da jeg har mest kjennskap til denne portalen etter flere år på UIS. I det følgende vil jeg gå nærmere inn på inklusjons- og eksklusjons kriterier for hvordan jeg kom frem til mine valgte vitenskapelige artikler i denne oppgaven.

3.4 INKLUSJON- OG EKSKLUSJONSKRITERIER

For å søke mer detaljert og avgrenset har jeg benyttet meg av inklusjons- og eksklusjonskriterier. Disse kriteriene har vært med og tydeliggjort søkene mine gjennom å avgrense til relevant litteratur (Thidemann, 2019, s. 83). I denne prosessen har jeg valgt å inkludere vitenskapelige artikler som er fagfellevurdert i tidsperioden 2017-2022. Videre har jeg valgt å trekke ut kvalitative studier innen tidsskriftet Norges barnevern. Dette har jeg gjort for å sette rammene inn i barnevernsfaglig kontekst ut fra problemstillingen. Grunnen til at jeg har valgt å basere meg på kvalitative studier, er fordi det kan tenkes at problemstillingen best kan belyses gjennom intervjuer og praksisrelaterte erfaringer av barn og barnevernsarbeidere som har opplevd dynamikken i hva som skaper trygghet i samtalene og møtene i barneverntjenesten. For å belyse problemstillingen fra ulike sider, har jeg valgt å fokusere på at artiklene skal ha ulikt ståsted og erfaringer i møte med hva som skaper trygge rammer i barneverntjenesten. Alle artiklene er valgt ut fra tidsskriftet «Norges barnevern» for å sette rammene inn i problemstillingens kontekst.

Bacheloroppgaven krever at de vitenskapelige artiklene ikke er eldre enn 5 år. Jeg vil i de følgende avsnittene redegjøre for hvordan jeg kom frem til mitt valg av tre vitenskapelige artikler.

Den 15.januar 2023 søkte jeg i databasen Oria. Jeg startet med å orientere meg i databasen ved å søke på «samtaler med barn». Jeg vurderte at dette søket ville gi meg ett bredt grunnlag for hva som fantes av litteratur innen emnet. Ved å søke på «samtaler med barn» fikk jeg totalt 188 treff. Deretter avgrenset jeg søket med kun fagfelleverderte artikler og fikk totalt 19 treff. For å konkretisere søket ytterligere foretok jeg en tidsavgrensning mellom 2017-2022. Det førte til at jeg satt igjen med totalt 5 artikler som var fagfelleverderte. Den første artikkelen på siden, «*Metoden: Hemmende eller fremmende?: En drøfting av metodebruk i profesjonelle samtaler med barn*» (Baar-Dahl, 2019) fanget umiddelbart min oppmerksomhet. Artikkelen var en fagartikkel og ikke en vitenskapelig publikasjon. I henhold til bacheloroppgavens kriterier om at artiklene skal være vitenskapelige, valgte jeg å ekskludere denne artikkelen fra å bli en av mine tre utvalgte artikler i oppgaven. Jeg valgte i stedet å bruke artikkelen inn i drøftingsdelen av oppgaven.

18.januar 2023 søkte jeg i Oria med søkeordene (barn)(samtale ELLER møte)(barnevern ELLER barnevernsarbeider). Søket førte til at jeg fikk totalt 190 treff. Videre avgrenset jeg søket med kun fagfelleverderte tidsskrift. Det gjordet at jeg fikk ett antall på 47 treff. Artikkel nummer tre på siden «*Skeive ungdommers møter med barnevernet*» virket interessant og relevant knyttet til min problemstilling. Selv om jeg syntes artikkelen var interessant ønsket jeg å se om ett mer detaljert søk kunne gi meg andre relevante artikler. Jeg valgte dermed å avgrense tidsperioden til å være fra 2017-2022. Det førte til at artikkelen «*Skeive ungdommers møter med barnevernet*» kom som første artikkel på siden av totalt 21 artikler. Denne ble derfor min første av totalt tre utvalgte artikler i denne oppgaven.

Den 29.januar 2023 ønsket jeg å foreta ytterligere søk i databasen Oria. Jeg søkte med søkeordene (relasjon)(barn ELLER barnevern)(ungdom). Jeg ønsket å bruke «ungdom» som søkeord for å få ett større nedslagsfelt i søket, da min oppgave omhandler barn og unge opptil fylte 18 år. Da fikk jeg 352 treff. Deretter avgrenset jeg til kun fagfelleverderte artikler og fikk ett resultat på 18 treff. Videre huket jeg av for tidsperiode mellom 2017-2022. Da fikk jeg redusert antall treff til 10 artikler. Artikkelen «*Relasjon som plattform i møte med ungdom i barnevernet*» er direkte knyttet til hvordan ungdom opplever relasjonen i møte med barnevernsarbeidere. Sett opp mot artikkelens relevans knyttet til problemstillingen i

oppgaven ble det naturlig for meg å inkludere artikkelen som nummer to av totalt tre vitenskapelige artikler i denne oppgaven.

Fredag 3.februar 2023 foretok jeg flere søk i Oria med søkeordene (barn)(barneperspektiv ELLER barnevern). Søket resulterte i 3612 treff, der 598 av treffene var fagfellevurdert. Søket var ikke konkret og detaljert nok. Derfor bestemte jeg meg for å legge til noen ekstra søkeord i søkefeltet (barn)(barneperspektiv ELLER barnevern)(samtale ELLER anerkjennelse). Det resulterte i 105 treff. Jeg avgrenset med fagfellevurderte artikler og fikk ett resultat på 32 treff. Videre avgrenset jeg med tidsrommet mellom 2017-2022 og fikk resultat på 18 treff. Artikkelen «*Brikke eller aktør og samskaper?: Ungdommer i barnevernet og deres fortellinger om å være deltakere i et samskappingsprosjekt*» kom som nummer fire på siden og ble inkludert som den tredje vitenskapelige artikkelen i denne oppgaven.

3.5 KILDEKRITIKK

«*Validitet* står for relevans og gyldighet» (Dalland, 2017, s. 40). Det betyr at problemet som undersøkes må være gyldig og ha relevans i forhold til de målingene som foretas (Dalland, 2017, s. 40). «*Reliabilitet* betyr pålitelighet» (Dalland, 2017, s. 40). Det vil si at målingene som blir utført skal være nøyaktige og at potensielle feil som oppstår rapporteres (Dalland, 2017, s. 40).

Dalland (2017) trekker frem at kildekritikk kan sees fra to sider. Den ene delen skal vise til hvordan litteraturen som innhentes kan være med å belyse den problemstillingen som er valgt for oppgaven. Måten å gjennomføre dette kan være utførelse av søk etter litteratur eller kilder. Den neste delen viser til viktigheten av å tydeliggjøre den litteraturen som er anvendt i oppgaven. Troverdigheten og den faglige vurderingen i oppgaven baserer seg på det kildegrunnlaget som er tatt utgangspunkt i, og hvordan dette er formidlet gjennom beskrivelser og begrunnelser (Dalland, 2017, s. 152).

Oppgaven bygger på problemstillingen som handler om hvordan man skal skape trygghet i samtaler med barn i barneverntjenesten. Det er flere måter en kan skape trygghet i samtaler med barn, og andre kunne kanskje tatt utgangspunkt i andre sentrale emner for å belyse problemstillingen. I utvelgelsen av de vitenskapelige artiklene har jeg prøvd å se på hvordan barn opplever trygghet i samtaler og møter med barnevernsarbeidere i barneverntjenesten. Gjennom innhenting av relevante data har jeg etter beste evne bestrebet å være nøyaktig i

fremgangsmåten. Jeg er klar over at min førforståelse kan ha påvirket meg innledningsvis i oppgaveskrivingen, men at jeg etterhvert i arbeidet har vært bevisst på dette i forhold til ny kunnskap og informasjon som jeg har tilegnet meg (Dalland, 2017, s. 60-61).

Jeg har som nevnt valgt de vitenskapelige artiklene fra tidsskriftet Norges barnevern. Dalland (2017) peker på at de vitenskapelige tidsskriftene sikrer kvaliteten på det som utgis gjennom at det er egne redaksjoner med uavhengige fagpersoner som vurderer om artiklene holder et godt nok vitenskapelig nivå (Dalland, 2017, s. 154). To av artiklene jeg har valgt har samme forfatter. Dette kan være en svakhet i forhold til oppgavens troverdighet. Dalland (2017) påpeker at det er viktig å undersøke om forfatterens navn er anerkjent innen fagfeltet, for eksempel gjennom bøker eller artikler (Dalland, 2017, s. 160). Forfatteren som er medforfatter i to av de utvalgte artiklene, Veronika Paulsen, er medredaktør i boken «*Barnevernspedagog: En grunnbok* (Studsrød et al., 2019). Jeg var klar over dette da jeg inkluderte artiklene, men vurderte det slik at det ville være en styrke i oppgaven, grunnet hennes bidrag i pensumlitteraturen innen fagfeltet barnevern.

Som nevnt har jeg prøvd å være bevisst min førforståelse i arbeidet med denne oppgaven. Det er utfordrende å arbeide med litteratur uten å la seg påvirke av valg og retning (Dalland, 2017, s. 58). Som menneske er jeg ett subjekt, og det kan derfor være utfordrende å forholde seg objektivt når en undersøker og innhenter data. Alle har ett verdisett som kan påvirke de valg man foretar seg, og dermed vil det være viktig å være bevisst i forhold til dette når en arbeider med data i oppgaven, slik at en forholder seg upartisk og saklig i prosessen (Dalland, 2017, s. 59).

4.0 Presentasjon av forskningsartikler

I dette kapitlet vil jeg gi en presentasjon av mine utvalgte vitenskapelige artikler, der jeg vil gå inn på hensikten med artiklene og se hvilke tema de omhandler. Videre vil jeg nevne hvilken metode de baserer seg på, før jeg avslutningsvis ser på artiklenes resultat. Vil kort nevne artiklenes relevans og hvorfor jeg inkluderte dem i oppgaven.

4.1 Artikkel 1) Av Stina Svendsen og Veronika Paulsen (2021): Skeive ungdommers møter med barnevernet.

Artikkelen løfter frem temaet «kjønns- og seksualitetsmangfold» i barnevernet. Utgangspunktet for artikkelen er data fra forskningsprosjektet «Barnevern i et LHBTI-perspektiv». Metoden i artikkelen baserer seg på kvalitative intervjuer med sju skeive ungdommer med erfaring fra barnevernet. Funnene viser eksempler der ungdommene opplever at de blir sett og forstått, gjennom gode og trygge møter med barnevernet. Anerkjennelsesteori, identitetsutvikling og likeverd er grunnlaget for drøftingen av funnene. Artikkelen belyser hvilke erfaringer ungdommene har i møter med barnevernet. Artikkelens resultat peker på at det skal være et mål at alle i Norge blir møtt med likeverdige tjenester, der funnene viser at det ikke er nok for en barnevernsarbeider «å være åpen» eller fremvise gode holdninger. Åpenhet og holdninger må komme tydeligere og mer konkret til synet i samtalen med ungdommene. Videre går det frem at barn og unge blir møtt på gode og trygge måter, der ansatte oppleves som anerkjennende og støttende gjennom trygge og tillitsfulle relasjoner med ungdommene (Svendsen & Paulsen, 2021). Artikkelen er relevant for meg basert på at noen av funnene peker på ungdommers erfaringer knyttet til hvordan de opplever trygghet i møte med barnevernet, der anerkjennelse og likeverd blir nevnt som viktige faktorer.

4.2 Artikkel 2 (Paulsen et al., 2017): Relasjon som plattform i møte med ungdom i barnevernet.

Artikkelen har som formål å vise til hvorfor relasjonsarbeid mellom ansatte og ungdom er viktig i barnevernet. Bakgrunnen for artikkelen er et samarbeid mellom forskere ved NTNU samfunnsforskning og barnevernstiltaket Gartnerhaugen. Artikkelens tema er relasjonsarbeid og viktigheten av å skape og etablere gode relasjoner. Gjennom praksisrelaterte møter med ungdommen på barneverntiltaket er målet å fremvise hvor viktig relasjonsarbeid er. Paulsen (et al., 2017) peker på tre element i resultatdelen av artikkelen som er viktig i relasjonsarbeid. Det første handler om hvordan man skal møte ungdom, ut fra sine behov og situasjonen de befinner seg i. Det andre punktet trekker frem viktigheten av å gi ungdom mulighet til å medvirke i egen hverdag. Den tredje faktoren handler om «gjensidighet» og hvor sentralt det er i relasjonen mellom ansatt og ungdom (Paulsen et al., 2017). For meg belyser artikkelen flere sider ved relasjonsarbeid og dynamikken mellom ungdom og ansatt. Jeg ser flere temaer

som er knyttet til min problemstilling, der de tre hovedpunktene i resultatdelen er aktuelle for å skape trygghet i samtalen med barn og unge.

4.3 Artikkel 3 (Larsgaard et al., 2020): Brikke eller aktør og samskaper?

Metoden i artikkelen er intervjuer med elleve ungdommer som deler sine erfaringer fra barnevernet gjennom ett samskappingsprosjekt ledet av Forandringsfabrikken (Larsgaard, et al., 2020). Målet og intensjonen med prosjektet er at barn og unges erfaringer skal sees på som ett kunnskapsgrunnlag i utviklingen av barnevernet. Artikkelen baserer seg på to fortellinger som danner grunnlaget for hovedlinjene i studien, der ungdommenes erfaringer fra møter og samtaler med barnevernet blir belyst. Resultatet i artikkelen omhandler hvordan samskaping i den barnevernsfaglige konteksten fordrer at ungdom blir sett på som ressurssterke, likeverdige og handlende aktører (Larsgaard, et al., 2020). Det interessante for meg i artikkelen er hvordan anerkjennelse, likeverd og gjensidighet kommer til uttrykk i ungdommenes erfaringer, der det å bli tatt på alvor, sett og hørt er sentralt i samtaler med barnevernet for å skape trygghet.

4.4 SENTRALE FUNN I ARTIKLENE

I artikkelen til Svendsen & Paulsen (2021) trekkes likeverd og anerkjennelse frem som to sentrale tema når ungdommen betrakter møtene med barneverntjenesten. De peker på at barnevernsarbeidernes rolle og fremtoning må bli tydeligere i samtalen, der holdninger og åpenhet må vises på en mer konkret måte overfor ungdommene. Dialogen er fremtredende ved at ungdommene ønsker å føle seg forstått og sett ved å bli legitimert.

Paulsen (et al., 2017) viser til hvorfor relasjonsarbeid er viktig i møte med ungdom. Temaer som gjensidighet i samtalen, hvordan man skal møte ungdommen i ulike situasjoner og legge til rette for medvirkning er sentrale i artikkelen. Artikkelen belyser hvordan væremåte, aktiv lytting og personlig engasjement underbygger viktigheten av å skape relasjoner og trygghet i samtaler med ungdom i barnevernet.

Artikkelen til Larsgaard (et al., 2020) baserer seg på to fortellinger, der hovedtemaene er hvordan samskaping og samarbeid oppstår i en barnevernsfaglig kontekst. Temaer som likeverd, anerkjennelse, og gjensidighet blir trukket frem for å underbygge at ungdom må sees

på som ressurssterke, handlende aktører som er likestilt med den de snakker med i barneverntjenesten.

Jeg vil i det neste kapittelet peke på funnene i artiklene ved at jeg drøfter hvilken betydning relasjonen har i samtale med barn, samt at jeg vil peke på hvordan man skaper trygghet ved fokus på likeverd, anerkjennelse og barnevernsarbeiderens personlighet i samtalen.

5.0 Drøfting

I dette kapittelet skal jeg diskutere funnene i de vitenskapelige artiklene, der jeg drøfter funnene knyttet til relevant litteratur jeg har redegjort for tidligere. Thidemann (2019) peker på at hensikten med drøftingsdelen er å diskutere resultatene i lys av forskning og teori med utgangspunkt i problemstillingen, samtidig som man gjennomgår hvert enkelt tema på en logisk og systematisk måte (Thidemann, 2019, s. 109-110). Mine betraktninger og refleksjoner vil være en del av drøftingen som underbygges med faglig kunnskap (Thidemann, 2019, s. 110). Ved egne synspunkter, teoretisk kunnskap og funn vil jeg forsøke å drøfte problemstillingen:

«Hvordan kan en barnevernsarbeider skape trygghet i samtale med barn i barneverntjenesten?»

5.1 BETYDNINGEN AV RELASJON I SAMTALEN

Røkenes & Hanssen (2012) peker på begrepet «Bærende relasjon» når det kommer til hvordan relasjonen kan virke bærende gjennom å avhjelpe barn med å endre eller forandre noe, samtidig som relasjonen må sees som en hjelp med at den eksisterer og er etablert (s. 19). I artikkelen til Paulsen (et al., 2017, s. 89-91) forteller en ansatt om hvordan møte med en nedstemt ungdom utspiller seg. Den ansatte beskriver ungdommen som «han ser ut som hele verden holder på å gå under», og gjør ulike vurderinger av hvordan ungdommen skal bli møtt. Hun sier til ungdommen «nå har du det ikke noe særlig» og ønsker å vise at hun forstår ungdommen i situasjonen. Videre forteller den ansatte at målet er «at han skal forstå at jeg forstår» og «det skal jeg tåle». Den ansatte fokuserer på å stille spørsmål, der ungdommen får anledning til å svare i ro og fred. Ungdommen begynner etterhvert å fortelle om hendelser der han ble vitne til at en av vennene hans sovnet inn med en sprøyte i lysken. Etterhvert letter

stemningen, og ungdommen «takker meg for at jeg hørte på han» (Paulsen et al., 2017, s. 89-91).

Utdraget fra praksisfortellingen ovenfor viser hvordan den ansattes væremåte, evnen til å lytte og forstå gjør seg gjeldende. Røkenes & Hanssen (2012) peker på væremåte og empati som viktige faktorer i relasjonens betydning i møte med barn og unge (s. 180). Væremåten til barnevernsarbeideren blir nøye vurdert i møte med unge og er viktig for at barn skal oppleve trygghet og relasjonsutvikling (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 180). Kinge (2006) peker på viktigheten av «å se barn» (Kinge, 2006, s. 148-149). Og forstå barns behov krever ro og tilstedeværelse i øyeblikket, der det handler om å forstå hva som ligger bak følelsene og behovene som barn uttrykker. Det handler om å hjelpe barnet til å komme i kontakt med egne følelser gjennom å akseptere, legitimere og være i stand til å uttrykke dem på en god og hensiktsmessig måte (Kinge, 2006, s. 149). Artikkelen til Svendsen & Paulsen (2021) tar opp hvordan en ungdom ikke føler seg legitimert i møte med barnevernet. Ungdommen sier «det å bli spurt handler om å bli legitimert» og viser til hvordan dette kunne vært praktisert hvis noen hadde spurt om hans legning i trygge omgivelser (Svendsen & Paulsen, 2021, s. 283). Kinge (2006) viser til hvordan barn som ikke blir møtt på følelsene sine kan reagere med skuffelse og skam, og at dette kan føre til mangel på forståelse og mistillit overfor barnevernet (Kinge, 2006, s. 149). Derfor peker Røkenes & Hanssen (2012) på hvor viktig det er at barnevernsarbeideren lytter til barnet gjennom å sette seg inn i barnets følelser. Dette er krevende, og det fordrer en nysgjerrighet og åpenhet i samtalen med barnet (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 187-188).

5.2 TRYGGHET I SAMTALEN

Gamst (2017) peker på hvordan man gjennom kontaktetablering danner grunnlaget for gode relasjoner mellom barnet og barnevernsarbeideren. God kontakt og relasjoner er en forutsetning for å oppnå trygghet i samtale med barn. Det handler om å finne måter som kan trygge barnet i møte med barneverntjenesten (Gamst, 2017, s. 198-199). Eide & Eide (2004) trekker frem hvordan den trygge basen i samtalen er avhengig av den tillitsfulle relasjonen som skapes, der barnet får rom og anledning til å utforske og fortelle om sine opplevelser (Eide & Eide, 2004, s. 134). Øvreeide (2009) knytter tryggheten i samtalen til hvordan man gir barnet oppmerksomhet ved å vise at barnet blir «sett». Dette kan gjøres ved å benytte seg

av identitetsmarkører, det vil si å fokusere på temaer som barnet er opptatt av (Øvreeide, 2009, s. 224). Dette viser seg i praksis i artikkelen til Paulsen et al., (2017, s. 91), der en ansatt forteller om hvordan det arbeides med relasjonsarbeid knyttet til at ungdommene skal møtes der de er, gjennom «fokus på deres egne prosjekter». En slik tilnærming i relasjonsarbeidet skaper trygghet, der det handler om å ta ungdommens perspektiv for å skape forståelse og danne relasjoner (Paulsen et al., 2017, s. 91).

I barneverntjenesten er barnet en viktig kilde for å meddele informasjon (Øvreeide, 2009, s. 26). Den frie fortellingen i Den Dialogiske Samtalemotoden viser hvilken betydning som ligger i at barnet fritt får meddele informasjon. Dette øker mulighet for at barnevernsarbeideren får innsikt i hvordan barnet har det, samtidig som påliteligheten i hva som blir meddelt øker (Langballe, et al. 2010, s. 72). Baar-Dahl (2019) peker på hvordan DCM kan benyttes som metode i samtale med barn for å gi barnet mulighet og rom til å fortelle fritt med eget innhold ut fra hvordan de opplever situasjonen (Baar-Dahl, 2019, s. 148). Paulsen (et al., 2017) viser til hvordan ungdommene beskriver samtalen som noe av det mest sentrale i møte med barnevernsarbeideren. De fremhever at samtalene er utviklende, og at deres meninger blir tatt på alvor gjennom at de blir lyttet til og får medvirke i samtalen (Paulsen et al., 2017, s. 88). Således kan man si at erfaringene fra ungdommene løftes frem i DCM når Gamst (2017) peker på hvor sentralt det er at barn får bekreftelse når de meddeler informasjon i samtalen. Bekreftelser gjennom aktiv lytting og oppsummeringer på det barnet formidler skal være en støtte til barnet i den frie fortellingen i samtalen, der tryggheten ligger i stillheten og tilstedeværelsen fra barnevernsarbeiderens side (Gamst, 2017, s. 242-243).

I kontrast til overnevnte avsnitt trekker Øvreeide (2009) frem usikkerheten knyttet til at barnet skal meddele informasjon. Det kan være utfordrende for barnevernsarbeideren å stole på den informasjonen som blir gitt, samtidig som det kan tenkes at informasjonen blir for vanskelig for barnet å meddele. Da kan det være enklere å skjerme barnet ved å unnlate å spørre eller snakke om det aktuelle temaet (Øvreeide, 2009, s. 26). Dette går tydelig frem i artikkelen til Svendsen & Paulsen (2021), der denne problematikken er ett gjennomgående tema.

Ungdommene hadde et ønske om at barnevernsarbeiderne hadde mer kunnskap om seksualitet og legning, og opplevde ikke å bli spurt om dette i møte med barneverntjenesten.

Kompetansen ungdommene etterlyser i møte med barneverntjenesten er en større vilje til å kunne snakke om det å være skeiv. En av ungdommene uttrykte: «Sant, så det å tørre å være den voksne som også tørr å snakke om dette er viktig» (Svendsen & Paulsen, 2021, s. 280-

283). I motsetning til dette påpeker Gamst (2017) hvordan DCM legger opp til at barnet skal kunne få uttrykke seg verbalt i den frie fortellingen, der barnevernsarbeideren skal fokusere på barnet gjennom aktiv lytting og åpne spørsmål. Barnet vil da kunne oppleve å bli invitert inn i dialogen, samtidig som følelsen av å bli sett og hørt er tilstede (Gamst og Langballe, 2004; Gamst, 2017, s. 153).

Jeg vurderer at den frie fortellingen som DCM legger opp til i samtalen med barnet gjør at barnet føler seg mer verdsatt i dialogen og opplever en større trygghet. Barnet får anledning til å uttrykke seg og kan sette egne ord på hvordan livet eller situasjonen oppleves. Bunkholdt & Kvaran (2021) påpeker også dette gjennom at formålet med DCM er at barnet skal kunne formidle informasjon om seg selv og oppleve å bli hørt (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 122). Barnekonvensjonens artikkel 12 viser også betydningen av at barn skal bli hørt i samtalen;

«Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet»

5.2.1 Anerkjennelse av barnet

Paulsen (et al., 2017) påpeker hvordan relasjonsarbeid kan sees i sammenheng med begrepet anerkjennelse eller tillit, gjennom at ungdom er opptatt av hvordan de blir møtt, sett og lyttet til på en respektfull måte (Paulsen et al., 2017, s. 86). Larsgaard (et al., 2020) nevner flere studier som peker på at anerkjennelse i relasjoner mellom barn og barnevernsarbeider må være tilstede for å kunne oppnå samskaping og samarbeid. Videre trekker artikkelen frem hvordan anerkjennelse blir fremhevet i barnevernet, der fokuset ligger i hvordan man møter barn og unge, som gjennom dette opplever mestring og selvutvikling (Larsgaard, et al., 2020, s. 6-7). Ser man i artikkelen til Svendsen & Paulsen (2021) pekes det også på viktigheten av anerkjennelse gjennom nære relasjoner. Funnene i artikkelen drøftes med utgangspunkt i Honneths anerkjennelsesteori, der kjærlighet, rettigheter og solidaritet er fremtredende. Honneth (1995) mener anerkjennelse gjennom kjærlighet fører til økt selvtilit, rettigheter fører til selvrespekt og solidaritet fører til selvaktelse (Honneth, 1995; Svendsen & Paulsen, 2021, s. 285). Funnene i artikkelen peker på hvor viktig det er at ungdom har anerkjennende og trygge relasjoner (Svendsen & Paulsen, 2021, s. 285).

Kinge (2006) peker på hvordan anerkjennelsen innebærer at man ser på barnet som et individ med egne rettigheter, opplevelser og erfaringer, der barnet får uttrykke sine meninger uavhengig av hva andre måtte mene. Barnevernsarbeideren trenger ikke dele samme oppfatning som barnet, men godta at barnet har egne synspunkter og skal gis muligheten til å ytre seg. Dermed påpeker Kinge (2006) at barnet må føle seg akseptert i samtalen, der barnevernsarbeideren legger vekt på å legitimere barnets følelser. Dette kan gjøres ved aktiv lytting, der barnevernsarbeideren fokuserer på hva som ligger bak ordene som barnet uttrykker. Aktiv lytting innebærer å tørre å la barnet få snakke uavbrutt i samtalen, der det handler om å være stille og vente. Ved å lytte aktivt i samtalen inntar barnevernsarbeideren en åpen og avventende holdning til barnet (Kinge, 2006, s. 125-129).

5.2.2 Likeverd i dialogen

Larsgaard (et al., 2020) er opptatt av samskaping og peker på likeverd som en sentral faktor for å skape samarbeid og trygghet. Det fordrer at den profesjonelle anser barnet som like betydningsfulle og viktige i dialogen som en selv. For å få til samskaping er det flere studier som underbygger hvor sentralt det er at man har et barnesyn som anser barnet som kunnskapsrikt, aktør og kompetent i dialogen (Larsgaard, et al., 2020, s. 7). Dette kan man se utspille seg i fortellingen til Lise, der hun omtaler seg selv ved å si «Jeg er en kunnskapsbærer», og legger til at hun kjenner på trygghet ved å bli ansett som likeverdig (Larsgaard, et al., 2020, s. 12). En av informantene i artikkelen til Svendsen & Paulsen (2021) opplever dialogen med barnevernet annerledes, og peker på hvordan språk og begrepsbruk kan forstås som vanskelig i dialogen. Ungdommen poengterer at barnevernsarbeiderne kunne vært mer oppmerksomme i dialogen med hvilke ord som blir benyttet, da dette kan skape utfordringer og ujevn maktbalanse i samtalen (Svendsen & Paulsen, 2021, s. 284).

Som nevnt innledningsvis kan dialog betraktes som en «felles konstruksjon» (Gamst, 2017, s. 58). Røkenes & Hanssen (2012) peker på hvordan dialogen består av individer som deltar aktivt i samspill med hverandre, der intersubjektiviteten kan forstås som prosesser der barnevernsarbeideren og barnet deler opplevelser og utsagn fra sitt eget ståsted (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 49). Eide & Eide (2004) fremhever viktigheten av profesjonell kommunikasjon og dialog, der det pekes på profesjonsutøverens kompetanse og rolle overfor barnet. Barnet skal møtes med likeverd og respekt i samtalen (Eide & Eide, 2004, s.17-18).

Jeg vil trekke fram at likeverd og gjensidighet er sentrale faktorer i dialogen med barnet gjennom at barnet blir møtt som ett individ med egne tanker og refleksjoner. Barns tilstedeværelse bør vektlegges med respekt og betydning. Gamst (2017) støtter dette ved å si at dialogen er ett samarbeidsprosjekt mellom barnevernsarbeideren og barnet, der barnet skal bli betraktet som ett subjekt i samtalen. Videre fremhever Gamst (2017) hvordan gjensidigheten ligger som grunnlag i dialogen, og hvordan dette skaper trygghet for barnet som betydningsfulle subjekt i dialogen (Gamst, 2017, s. 145-146).

5.2.3 Når barnevernsarbeideren bruker seg selv i samtalen

Å være profesjonell i samtale med barn innebærer anvendelse av ferdigheter og kunnskap som viser seg i praksis. Barnevernsarbeideren er det viktigste verktøyet i samtalen gjennom egne holdninger, kompetanse og ferdigheter (Gamst, 2017, s. 22). En informant i artikkelen til Svendsen & Paulsen (2021) sier:

«Husk å ta med deg personligheten din inn i arbeidet som saksbehandler for å hjelpe barn. Ikke vær så redd for å tråkke litt i den dammen som noen kaller uprofesjonell. Noen ganger så er det det uprofesjonelle og det nære, det er det som er redningen» (s. 283).

Personligheten til barnevernsarbeideren i møte med barnet kan være avgjørende for å skape ekte og fortrolige samtaler. Kinge (2006) påpeker også dette ved å si at personlig tilstedeværelse og ektefølt engasjement vil være svært betydningsfullt når en skal hjelpe et barn (Kinge, 2006, s. 247). Kvello (2021) peker på hvordan det private og personlige i samtalen skal vies oppmerksomhet. Utgangspunktet for dette er at barnevernsarbeideren ikke skal bruke for mye av tiden i samtalen å snakke om seg selv, samtidig kan det også være krevende for barnet som står i en vanskelig livssituasjon og forholde seg til hvordan andre har det (Kvello, 2021, s. 80). Derfor påpeker Kvello (2021) at barnevernsarbeideren skal være personlig, empatisk og nær i samtalen (Kvello, 2021, s. 80). Dette samsvarer også med den ansatte i artikkelen til Paulsen (et al., 2017) som i praksisfortellingen gir uttrykk for hvordan det å bry seg og prøve å forstå, henger nøye sammen med å dele opplevelser å tørre å gi av seg selv ved å vise hvem man er overfor ungdommen. Det handler om å være fleksibel og kunne tilpasse seg barnet gjennom å bruke seg selv i samtalen (Paulsen et al., 2017, s. 91). Baar- Dahl (2019) viser til hvordan barnevernsarbeideren må være bevisst sin erfaring og kunnskap i samtalen med barnet gjennom å ikke være for bastant, men å utøve god dømmekraft ved å være fleksibel og tilpasningsdyktig uten å fraskrive seg sitt ansvar som en profesjonell aktør i samtalen (Baar- Dahl, 2019, s. 145).

6.0 Avslutning

I oppgaven har jeg belyst flere faktorer som påvirker hvordan barnevernsarbeidere skaper trygghet i samtalen med barn. Jeg har vært opptatt av hvordan relasjonen danner grunnlaget for at kommunikasjonen og dialogen skal oppleves som trygg for barnet. Videre har jeg pekt på hvordan Den Dialogiske Samtalemotoden kan benyttes som et verktøy i samtalen for å skape god flyt og sikre at barnet får muligheten til å meddele informasjon ved å fortelle fritt.

Mine funn peker på at barn har behov for voksne som arbeider målrettet med å skape relasjon og anerkjennelse for å etablere likeverd og trygghet i samtalen. I NOU 2016: 16 kan man se funnene i en større sammenheng ved at den nye barnevernsloven er mer tidsriktig knyttet til hvordan barnet skal ha anledning til å medvirke i egne saker (s. 56). Videre peker NOU 2016: 16 på hvor viktig det er at barn anerkjennes og respekteres på lik linje som voksne, uavhengig av hvilken seksuell legning barnet har (s. 30).

Oppgaven har gitt meg en større innsikt og forståelse for hva som ligger i ordet «trygghet» i samtalen med barn i barneverntjenesten. Trygghet i samtalen med barn er juridisk forankret i formålsparagrafen i barnevernsloven § 1-1. 1 ledd «barn og unge møtes med trygghet, kjærighet og forståelse» jf, §§ 1-3 og 1-4 (barnevernsloven). Med de juridiske rammene tenker jeg at barnevernsarbeideren må anvende kunnskap og kompetanse som gjør at barnet føler seg trygg i samtalen (Gamst, 2017, s. 199). Mine funn er knyttet opp til problemstillingen, og viser at barn peker på relasjon, anerkjennelse, likeverd og personligheten til barnevernsarbeideren som trygghetskapende i samtaler med barneverntjenesten. «Trygghet» er etter min vurdering et nøkkelord og den viktigste faktoren, helt fra barneverntjenestens mandat og lovverk til barnets opplevelse i samtalen. Jeg tenker at alle som arbeider eller er i kontakt med barn og unge skal være bevisst på hvordan man kan skape trygghet i samtaler med barn. Trygghet må skapes.

Litteraturliste

- Barne – og likestillingsdepartementet. (2009). *Snakk med meg!: en veileder om å snakke med barn i barnevernet*. Regjeringen. URL: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnevern/veileder_barne_og_likestilling.pdf
- Barne- og familiedepartementet (2022). *Høringsnotat: Forskrift om barns medvirkning i Barnevernet*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/e2999438b6a84628a93af59503243c4c/horingsnotat-om-medvirkning-endelig-versjon-.pdf> * **2 sider**.
- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern (LOV-2021-06-18-97)*. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97?q=barnevernloven>
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2021). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid (2.utg.)*. Gyldendal Akademisk.
- Baar-Dahl, I. M. (2019). Metoden: Hemmende eller fremmende? – En drøfting av metodebruk i profesjonelle samtaler med barn. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 96(3), 140-151. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2019-03-02> * **11 sider**
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving. (6.utg.)*. Gyldendal Akademisk. * **267 sider**
- Eide, T. & Eide, H. (2004). *Kommunikasjon i praksis. Relasjoner, samspill og etikk i sosialfaglig arbeid*. Gyldendal Akademisk.
- Gamst, K. T. (2017). *Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor. (2.utg.)*. Universitetsforlaget. * **344 sider**
- Honneth, A. (2008). *Kamp om anerkjennelse: Om de sosiale konfliktenes moralske grammatikk*. Pax forlag AS. * **Kap 5, 39 sider**.
- Kinge, E. (2006). *Barnesamtaler. Det anerkjennende samværet og samtalens betydning for barn med samspillsvansker. (2.utg.)*. Gyldendal Akademiske. * **Kap 4 og 5, 150 sider**
- Kvello, Ø. (2021). *Samtale med barn og ungdom: Medvirkning, kommunikasjon og metoder*. Fagbokforlaget. * **Kap 5, 26 sider**

- Langballe, Å., Gamst, K. T., & Jacobsen, M. (2010). *Den vanskelige samtalen. Barneperspektiv på barnearbeid. Kunnskapsbasert praksis og handlingskompetanse*. Rapport nr 2, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. * **Kap 2 og 5, 28 sider**
- Larsgaard, A. K., Krane, V. & Damsgaard, H. L. (2020). Brikke eller aktør og samskaper? Ungdommer i barnevernet og deres fortellinger om å være deltakere i et samskapingsprosjekt. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 97(1), 4-21.
<https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2020-01-02>
- Menneskerettsloven. (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (LOV-1999-05-21-30)*. Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8
- Mevik, K. & Juul, R. (2019). Samtaler og samvær med barn og unge. I I. Studsrød, Paulsen, I. Kvaran & K. Mevik (Red.), *Barnevernspedagog: En grunnbok* (s. 215-230). Universitetsforlaget.
- NOU 2016: 16 (2016). *Ny barnevernslov. Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Barne- og likestillingsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/53164b1e70954231b2a09d3fdec1888b/no/pdfs/nou201620160016000dddpdfs.pdf> * **Kap 5, 21 sider**
- Paulsen, V., Aune, J. A., Melting, J. K., Stormyr, O. & Berg, B. (2017). Relasjon som plattform i møte med ungdom i barnevernet. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 94(2), 84-94. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-02-02>
- Prop. nr 133 L (2020-2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*. Barne- og familiedepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-133-l-20202021/id2842271/?ch=1> * **Kap 2, 8 sider**
- Røkenes, O. H. & Hanssen P. H. (2012). *Bære eller briste. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. (3.utg.). Fagbokforlaget.
- Studsørød, I., Paulsen, V., Kvaran, I. & Mevik, K. (Red.). (2019). *Barnevernspedagog – en grunnbok*. Universitetsforlaget.
- Svendsen, S. & Paulsen, V. (2021). Skeive ungdommers møter med barnevernet. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 98(4), 274-289.
<https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2021-04-04>
- Thidemann, I.- J. (2019). *Bacheloroppgaven for sykepleierstudenter*. (2.utg.). Universitetsforlaget.

Kandidatnummer: 6037

Tjersland, O., A., Engen, G. & Jansen, U. (2013). *Allianser. Verdier, teorier og metoder i miljøorientert terapi med barn og unge*. (2.utg.). Gyldendal Akademisk.

Øvreeide, H. (2009). *Samtaler med barn. Metodiske samtaler med barn i vanskelige livssituasjoner*. (3.utg.). Høyskoleforlaget. * **Kap 2 og 9, 64 sider**

Aas, K. H. (2013). Å samtale med barn i barnevernet er mye mer enn bare å snakke med ...» Erfaringer fra et kompetanseutviklende prosjekt i praksis. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 90(4), 212–224. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2013-04-04>

* = Selvvalgt pensum: Totalt 960 sider